

JURIJ VEGA

Jurij Veba, kasneje Vega se je rodil 23. marca 1754 v Zagorici pri Moravčah, kot sin preprostega kmeta Jerneja Vehe in njegove druge žene Helene. Poleg Jurija sta imela zakonca še tri hčere: Marijo, Apolonijo in Jerico. Vegov rojstni dom je bila tedaj preprosta lesena koč. Jurij je začel leta 1767 obiskovati prvi razred jezuitske gimnazije v Ljubljani in jo zaključil leta 1773. Njegova sošolca v gimnaziji sta bila Anton Tomaž Linhart in Jurij Gollmayer. Nato je po dveh letih študija na liceju*, kot absolvirani filozof opravil zaključni izpit iz fizike, matematike, logike in metafizike. Po končanih študijah je bil Vega nameščen, kot navigacijski inženir v tedanji Notranji Avstriji, a pri inženirskem poslu ni ostal dolgo. 7. aprila 1780 se je vpisal v topničarski polk*. Vse njegovo nadaljnje življenje priča, da je bil ta korak dobro premišljen in da si je izbral poklic, v katerem je lahko razširil svoje znanje in svoje zmožnosti. Po enem letu službovanja je dosegel čin poročnika in le nekaj mesecev pozneje so mu poverili službo učitelja matematike na topničarski šoli na Dunaju. To službo je upravljal 11 let sprva na tedanji topničarski šoli, od leta 1786 pa kot profesor matematike pri bombardirskem koru*. Jurij Vega se je udeležil vojnih pohodov proti Turkom, Prusom in Francozom, kasneje pa je napredoval vse do barona. Že februarja 1782 je izdal za potrebe svojega predmeta na Dunaju prvi zvezek svojih Matematičnih predavanj, vseboval je osnovne računske operacije s posebnimi števili in deloma tudi algebro* v približnem obsegu srednje šolske snovi. Vega je v svojem poklicu zgodaj spoznal pomanjkljivosti tedaj rabljenih logaritmov*. Leta 1783 je na Dunaju izdal svojo prenovljeno izdajo logaritmov srednje velikosti, preračunano na 7 decimalk natančno. Leta 1784 je na Dunaju izšel drugi zvezek njegovih Matematičnih predavanj. Obsegal je predvsem geometrijo. S to knjigo je Vega nastopil, kot reformator topničarskega šolstva. Tretji zvezek Matematičnih predavanj je Vega izdal leta 1788 na Dunaju. Ta knjiga je posvečena teoriji parabole* in njeni uporabi pri metanju bomb. Leta 1789 predstavi izračun števila π * na 140 decimalk natančno. Najznamenitejše delo je veliki 10 decimalni logaritmovnik*, ki je izšel leta 1794. Leta 1800 je Vega izdal na Dunaju še zadnji četrti zvezek Matematičnih predavanj. Od leta 1787 je bil oženjen z Jožefo, roj. Svoboda, po rodu je bila Čehinja. Imela sta tri otroke: Jožefo, Henrika Franca in Franca Jožefa, vsi so umrli zelo mladi. 17. septembra 1802 je Vega izginil in vsako iskanje je bilo brezuspešno. Devet dni pozneje so našli njegovo truplo v Donavi. Okoliščine njegove smrti pa so do danes ostale nepojasnjene. V dunajskem mrliškem oglednem zapisniku je zapisano, da je po nesreči utonil pri kopanju. Iz ugibanj, govoric in raziskav se je sčasoma izločilo več naslednjih, med seboj različnih razlag: ali je šlo za nesrečo, za umor iz zavisti, za roparski umor ali za samomor. Vega je bil prvi naš doslej znani vojaški strokovnjak nadpovprečne nadarjenosti. Ni bil le poveljnik in vojskovodja z orožjem v roki, ampak predvsem miren, resnoben znanstvenik, ki je dosegal svoje sijajne uspehe v vojnah s praktično uporabo svojih teoretičnih iznajdb. Vega je primer izrednega vojaškega talenta, ki je izšel iz preproste slovenske kmečke hiše ter se s hrabrostjo, osebno energijo, umnostjo, preudarnostjo kljub težavam priboril do visokega položaja, ki mu ga je morala priznati takratna družba.

*Slovarček:

licej - srednja šola za splošno izobrazbo, gimnazija

polk - vojaška enota, večja od bataljona

kor - vojaška enota nestalne sestave, moči

algebra - veda o računanju s črkami ali kakimi drugimi znaki

logaritem - količina, ki jo določujeta numerus in logaritemska osnova

parabola - krivulja, katere točke so od stalne točke in stalne premice

enako oddaljene

π (pi) - število, ki izraža razmerje med obsegom in premerom kroga

logaritmovnik – logaritemske tablice